SOLIDARITETSFONDEN

I dette faktablad beskrives Den Europæiske Unions Solidaritetsfond, som er EU's vigtigste instrument til at yde finansiel støtte til medlemsstater eller tiltrædelseslande i tilfælde af større naturkatastrofer. Det beskriver fondens mål, budget og gennemførelse. Endelig giver det et overblik over Europa-Parlamentets rolle i udformningen og styrkelsen af dette instrument.

RETSGRUNDLAG

— Artikel 175, stk. 3, og artikel 212, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), som udgør retsgrundlaget for EU's solidaritetsforanstaltninger.

— Forordningen fra 2002 om oprettelse af Solidaritetsfonden (Rådets forordning (EF) nr. 2012/2002).

— Forordningen fra 2014 om ændring af Solidaritetsfonden (forordning (EU) nr. 661/2014, som ajourførte Rådets forordning nr. 2012/2002). Denne forordning forenkler reglerne, forbedrer fondens reaktionstid, præciserer kriterierne for støtteberettigelse og sætter fornyet fokus på katastrofeforebyggelse og risikostyring.

— Forordningen fra 2020 om udvidelse af Solidaritetsfonden til at omfatte folkesundhedskriser (forordning (EU) 2020/461) som reaktion på covid-19-pandemien.

MÅL

Den Europæiske Unions Solidaritetsfond er EU's vigtigste instrument til at hjælpe medlemsstaterne og EU's kandidat- og tiltrædelseslande med at komme på fode igen efter større naturkatastrofer eller folkesundhedskriser.

Den yder finansiel bistand til genopbygning efter oversvømmelser, skovbrande, jordskælv, storme og tørke. Siden 2020 har den også dækket større sundhedskriser, som f.eks. covid-19-pandemien. Med klimaændringerne, der øger hyppigheden og alvoren af ekstreme vejrhændelser, er fondens rolle som et centralt udtryk for europæisk solidaritet blevet stadig vigtigere, samtidig med at det fortsat er nødhjælpsreservens opgave at sikre en hurtig respons i tilfælde af kriser.

Solidaritetsfonden blev oprettet i 2002 som reaktion på de alvorlige oversvømmelser, der ramte Centraleuropa i sommeren det år.

BUDGET

Solidaritetsfonden har ydet støtte i over 130 tilfælde (naturkatastrofer og interventioner som reaktion på folkesundhedskriser). Indtil videre har 24 medlemsstater (plus Det Forenede Kongerige forud for dets udtræden af EU) og

fire tiltrædelseslande (Albanien, Montenegro, Serbien og Tyrkiet) modtaget støtte fra Solidaritetsfonden. Der er udbetalt over 8,6 mia. EUR i alt.

Siden 2021 er Solidaritetsfonden og nødhjælpsreserven blevet finansieret som ét instrument, kaldet solidaritets- og nødhjælpsreserven. Det maksimale årlige budget for solidaritets- og nødhjælpsreserven er på 1,2 mia. EUR (i 2018-priser).

I februar 2024 blev den flerårige finansielle ramme for 2021-2027 revideret, og det maksimale årlige budget for solidaritets- og nødhjælpsreserven blev forhøjet med 1,5 mia. EUR for at øge EU's kapacitet til at håndtere kriser og nødsituationer.

I december 2024 blev forordningen om regional nødhjælp til genopbygning (RESTORE) (forordning (EU) 2024/3236) vedtaget. Den ydede yderligere bistand til medlemsstater, der var ramt af naturkatastrofer i 2024 og 2025, ved at give medlemsstaterne mulighed for at omprogrammere midler fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Samhørighedsfonden og Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+). De samlede midler, der var til rådighed til omprogrammering under RESTORE, var begrænset til 10 % af den oprindelige samlede nationale tildeling til EFRU og ESF+. Den frigjorde midler til reparation af beskadiget infrastruktur, levering af fødevarer og elementær materiel bistand og social og sundhedsmæssig støtte.

GENNEMFØRELSE

Bistanden fra Solidaritetsfonden har form af en ydelse, der skal supplere de offentlige udgifter, som modtagerstaten skal afholde, og har til formål at finansiere væsentlige nød- og genoprettelsesforanstaltninger til afhjælpning af skader, for hvilke der i princippet ikke kan tegnes forsikringer.

Støtteberettigede hasteforanstaltninger omfatter:

— omgående udbedring af infrastruktur og faciliteter på energi-, drikkevandsforsynings-, spildevands-, telekommunikations-, transport-, sundheds- og undervisningsområdet

— midlertidig indkvartering og nødhjælp for at opfylde den berørte befolkning umiddelbare behov

— omgående udbedring af den forebyggende infrastruktur og beskyttelse af kulturarvssteder

— rensning af katastroferamte områder, herunder naturområder

— hurtig bistand, herunder medicinsk bistand, til den befolkning, der er ramt af en større folkesundhedskrise, og beskyttelse af den udsatte befolkning.

A. Procedure for modtagelse af finansiel støtte

EU kan yde finansiel støtte til ethvert EU-land eller kandidatland, der anmoder herom efter en større naturkatastrofe. Ansøgningsproceduren er som følger:

— Det berørte land skal ansøge om støtte senest 12 uger efter katastrofen.

— Kommissionen vurderer derefter ansøgningen og foreslår et støttebeløb.

— Proceduren for tildeling af et tilskud efterfulgt af en budgetprocedure (godkendelse af Parlamentet og Rådet) kan tage flere måneder.

— Når budgetbevillingerne er tildelt, indgår Kommissionen en aftale med modtagerlandet, hvorefter den udbetaler tilskuddet.

Siden 2014-reformen har medlemsstaterne mulighed for at anmode om forskudsbetalinger. Kommissionen kan derefter beslutte at yde dem, hvis der er tilstrækkelige midler til rådighed. Maksimumsbeløbet er 25 % af det forventede samlede finansielle bidrag fra Solidaritetsfonden, og der er lagt et loft på 100 mio. EUR.

B. Landenes ansvar for at anvende tilskuddene

— Tilskud fra Solidaritetsfonden skal anvendes inden for 18 måneder fra den dato, hvor det blev tildelt.

— Eventuelle uudnyttede dele af tilskuddet skal betales tilbage.

— Senest seks måneder efter udløbet af fristen på 18 måneder skal der forelægges en gennemførelsesrapport for Kommissionen. Dette dokument skal indeholde:

  — oplysninger om de udgifter, der var berettiget til tilskud fra Solidaritetsfonden, og eventuelle andre finansieringskilder, herunder forsikringsgodtgørelse og erstatning fra tredjepart

  — oplysninger om de forebyggende foranstaltninger, der er truffet eller foreslået, herunder anvendelse af de europæiske struktur- og investeringsfonde til dette formål

  — oplysninger om erfaringerne fra katastrofen eller nødsituationen

  — status for gennemførelsen af relevant EU-lovgivning om forebyggelse og forvaltning af katastroferisici

  — alle andre relevante oplysninger om de forebyggende og afbødende foranstaltninger, der er truffet.

— Det er ikke muligt at finansiere foranstaltninger to gange, og modtagerstaten skal sikre, at de omkostninger, der dækkes af Solidaritetsfonden, ikke dækkes af andre af EU's finansieringsinstrumenter (især samhørigheds-, landbrugs- og fiskeripolitikken).

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

I sin beslutning fra 2013 om Den Europæiske Unions Solidaritetsfond understregede Parlamentet Solidaritetsfondens betydning som EU's vigtigste instrument til at reagere på alvorlige katastrofer. Samtidig kritiserede Parlamentet den uacceptabelt lange tid, det tager at yde støtte fra fonden til ramte regioner eller medlemsstater, og opfordrede til, at disse forsinkelser blev reduceret ved en forenkling af de involverede procedurer og ved, at det blev gjort muligt at udbetale forskud. Disse elementer blev indarbejdet i det nye lovgivningsforslag fra juli 2013. Kommissionens forslag omfattede også andre forslag fra Parlamentet, som f.eks. en klarere og mere præcis definition af katastrofebegrebet og anvendelsesområdet.

I sin beslutning fra 2016 om vurdering af Den Europæiske Unions Solidaritetsfond fremhævede Parlamentet "betydningen af revisionen i 2014, hvor det lykkedes at overvinde blokeringen i Rådet, og som udgjorde et længe ventet svar på Parlamentets gentagne anmodninger om at forbedre effektiviteten og reaktionsevnen i forbindelse

med støtten for at sikre en hurtig og gennemsigtig indsats for at hjælpe borgere, der er ramt af naturkatastrofer".

I sin beslutning fra 2021 om revisionen af Den Europæiske Unions Solidaritetsfond opfordrede Parlamentet Kommissionen til i forbindelse med en kommende reform:

— at fortsætte sit arbejde med at forenkle og fremskynde ansøgningsproceduren for medlemsstaterne for at sikre en hurtigere indsats i tilfælde af katastrofer og nødsituationer

— at håndtere katastrofer på regionalt plan mere effektivt

— at vurdere de specifikke virkninger af tørke og håndtere dem i den kommende forordning

— så vidt muligt at fokusere på de regioner, der er mest udsat for større eller regionale naturkatastrofer eller alvorlige folkesundhedskriser, navnlig regionerne i den yderste periferi, øer, bjergområder og regioner, der er udsat for intens seismisk aktivitet eller vulkansk aktivitet eller fremtidige folkesundhedskriser

— at styrke og forenkle synergierne mellem Solidaritetsfonden og fondene under samhørighedspolitikken og EU-civilbeskyttelsesmekanismen (et værktøj, der har til formål at styrke samarbejdet mellem medlemsstaterne og en gruppe på ti ikke-EU-lande om civilbeskyttelse for at forbedre katastrofeforebyggelse, -beredskab og -indsats)

— at tage større hensyn til de seneste principper for risikoforebyggelse ved fastlæggelsen af projekternes støtteberettigelse og at integrere princippet "Build Back Better" i forordningen

— at forpligte modtagerlandene til at informere borgerne om EU's finansielle støtte.

Parlamentet mener, at en revurdering af Solidaritetsfondens budget kan være nødvendig i fremtiden for at sikre, at det er stort nok til at håndtere større og regionale naturkatastrofer og større folkesundhedskriser effektivt.

Behovet for en reform af Solidaritetsfonden blev også understreget i Parlamentets beslutning fra 2022 om EU's øer og samhørighedspolitik. Parlamentet opfordrer til en bedre reaktion på de udfordringer, som EU's øer står over for, og understreger behovet for at forbedre Solidaritetsfonden for at tilpasse den til trusler såsom naturkatastrofer eller virkningerne af klimaændringer.

Dette faktablad er udarbejdet af Europa-Parlamentets Temaafdeling for Regionaludvikling, Landbrug og Fiskeri. Der kan findes yderligere oplysninger på webstedet for Regionaludviklingsudvalget.

Kelly Schwarz / JOHANNA CHLÖÉ LYOR TIRINELLI
04/2026